

ACC. N:R M. 15598 : 1-6.

Landskap: *Skåne* Upptecknare: *Erik Månsson, Glimväkra*
Härad: *Gädd* Berättare: } *fröken Gerda Nilsson f. 1891 i Vittskövle*
Socken: *Vittskövle* Berättarens yrke: } *" Anna Månsson f. 1891 i " se sid. 1*
Uppteckningsår: *1960* Född år ..... i .....

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

Textilierna i hemmet. s. 1-6.

N. M. 163

18/10 - 60

Uppgifterna i detta brev äro sammanställda från två hem från Vittskövle, Gärds Härad, Skåne. Ett lärarhem och ett kantörshem. och lämnade av två omkring 70-Åriga döttrar från dessa hem. Fröken Gerda Nilsson, nu i Pensionärshemmet i Degeberga och Anna Månsson, nu bosatt i Kristianstad Stallg. 3 a. Lärarehemmet upplöstes genom faderns död 1934 och kantörshemmet genom faderns död 1903 och moderns 1946.

Mattor.

Skurgolv till 1947/Gerda/ till 1953/Anna/. Före den tiden fanns tillfälligtvis enstaka rum målade med linoljefärg. Korkmattor i lösa bitar pålades första gång i köket 1903 /Gerda/ , samma 1905 /Anna/. Hela köket och nedre förstugan lades med korkmattor 1927 /Anna/. Parkettgolv inlagda i finrummen 1953 /Anna/. Korkmattor anskaffas från möbelaffär, parkettgolvet från Hanaskogs parkettfabrik System: längmeterlängder, ej lösa småbitar. Trasmattor användes i allmänhet inte i köket efter inläggandet av fasta korkmattor men väl tidigare på skurgolv och senare som skydd i förstuga och hall. Trasmattor ännu i alla arbetsrum för skydd. I salen användes prydnadstrasmattor med särskild evanlig mönstring till 1905 /Anna/. I en morbrors hem

hem

användes kantade halmmatter i vardagsrummet till 1910 /Anna/. I farbrödernas hem /tidigare faderns föräldrahem/ användes skurgolv med enris och sand i vardagsrummet till omkring 1890 /Anna, efter upp gift av en ännu levande äldre kusin. Han mindes hur barnen varje lördagskväll hade i uppdrag att "reba enris" och mindes hur han ofta måste plocka "piggana å tärna" när tiset hunnit torka och bli hårt./ Något som kallades "brysselmatta" anskaffades till finrummet /Gerda/. Till det nya kantorsbygget 1898 anskaffades "enfin matta" till förmaket". /Anna/. Ryer eller matter på väggarna var helt okänt.

Gardiner.

~~Träd~~gardiner" och långgardiner genom hela tiden, delvis än. Upphängdes som långgardiner i finrummen och tvärkapper i köket. fastnålade på fasta stänger i ett påspikat "bändelband". Långgardinerna hölls nedtill åt sidan ett ofta tofsprytt band upphängt i en krek i väggen. Drag gardiner på träringar, krokar och löpskener kom i bruk vid tiden för första världskriget

Draperier.

Draperi användes i en dörröppning i stan år 1905. /Anna/. För

i stan

Vid en trappuppgång som prydnad en konstvävnad av Måas-Fjetterström år 1927. Material ylle, boj, hängde på en stång fast uppsatt, böjdes åt sidan vid genomgång. Beundrades och visades som ett konstverk.

Bonader.

Omkring 1910 började man med bonader av tyg, "väggsmäckar" figurmönster, ofta dalkuller, ordspråk och bibelcitater. ex "Jag och mitt hus ,vi vilja tjäna Herren", "Odlaren strör i mörka mullen..." "Med handen på plogen och slagan på logen...." "Herren är densamme i dag i går och i all evighet." Alltid broderade av familjemedlemmar, satt uppe året runt, mönster anskaffades i hemslöjdsaffär eller lånades av grannarna, när någon särskilt slog an.

Bordets utrustning.

Första vaxduken anskaffades år 1900./Gerda/. Skurade köksbord annars vanliga i bondstugorna. Alltid duk på matbordet i barndomshemmet. Vid festliga tillfällen i matrummet alltid vita linnedukar. Servietter endast vid kalas. Då voro dessa alltid av linne oftast hemvävda. Borden i finrummen alltid försedda med broderade dukar och evanpå dessa lysdukar. Damst , dräll, hemvävt. Första

Första

köpebordduken av damast från 1869 /Gerda/. Hemvävda servetter fanns från gammal alltid i hemmen, men användes endast vid gille. Pappersservetter började användas under första krigstiden för att spara på tvätten men användes fortfarande endast vid bjudningar. Servettväskor kända sen 1910 /Gerda/, servettringar inköptes av fadern under en resa som minnesgåvor till alla familjemedlemmar och bevarades länge, använda vid högtiderna./Anna/. Servetter användes från 1920-talet för vardagsbruk. På byrån hade vi alltid en virkad duk med bollar /Gerda/. Till omkring 1910. hade vi antimakassar på finrumssoffan, tre stycken, samt virkade små dukar på stolsryggarna till samma soffgrupp.

Stoppade möbler , kuddar dynor.

År 1885 anskaffades de första stoppade möblerna i vårt hem En schäslong år 1903 och en dyscha år 1927. Till soffgruppen gjordes hemvävda överdrag, som togs av vid högtider och större gillan. 1870 skaffade far en vilstol med skinnklädnad för vardags bruk./Gerda/. I vårt hem fanns en kudde med dunstoppning och skinnunderlag med fint broderat övertyg och märkt med årtalet 1837 och initialer. Den hade medförts från mors föräldrahem./Anna/

Sängutrustning.

Så långt minnet räcker fanns en tvåmans utdragssäng för far och mor i sängkammaren och utdrags soffor med trälock för de

Fråge Lista 163.

ACC. N:R M. 15598:5.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

5

för de

större barnen. Sängen hade träbotten. Nederst en madrass med tagelstoppning. Far var alltid noga med att samla upp tagel från de två hästarna. Stoppningen utfördes av fackman./Anna/.Ovanpå madrassen bolstrar av hemvävt tyg med skarp färgade ränder på i allmänhet vit botten: den blå dynan, den röda dynan var högt värdesatta inventarier och bevarades i dubletter för gästbruk omsorgsfullt inlagda med lavendelkvistar i "kläakistan" på loftet Kortare bolstrar, "långpudor" hörde också till sängutrustning ovanpå dessa dubbla lakan och allra överst den förnämsta "överdynan. Denna bäddning användes av mor ända till hennes död 1946. Ovanlakan användes inte i allmänhet i allmogehemmen förrän omkring första världskriget och på somliga ställen användas de ej ännu i dag. Dynor utbyttes mot sticktäcken mellan 1900 och 1910 Dessa sticktäcken stoppades med vadd och tillverkades på hemmasnickrade rammar av ribbor. Man samlades från olika hushåll vid tillverkningen av sticktäcken för att hjälpas åt vid det tidsödande skrymmande och nerstökande arbetet, som för några dagar vände upp och ner på det vardagliga arbetet i hemmet. Tältsängar och s.k. turistsängar fanns omkring 1894 i den talrika familjen och en järnsäng anskaffades år 1900 /Gerda/. Tältsängen utgjordes av stark segelduk spänd mellan två kraftiga stänger, som vilade på två bockar av trä.Dessa gjordes av hemmasnickare men turistsängar var i möbelaffärer inköpta hopfällbara sängar av olika

5.

Frågelista 163.

ACC. N:R M. 15598:6.

FOLKLIVS-
ARKIVET

av olika

konstruktioner. Den stora dubbelsängen var i vårt hem alltid bäddad och prydligt överdragen med ett täcke, men i hem med mindre utrymmen och placerad i vardagsrummet måste den bäddas upp på dagarna, skjutas ihop och täckas med virkade överkast, som alltid skulle vara vitt/Anna/. Hemvävda filter fanns alltid och användes under den kallaste årstiden i bädden under överdynan och senare i samband med sticktäckena. Filtarna var av skiftande kvalitet men alltid av ull från de egna fåren, hemmaspunna och vävda/Anna/. De första köpefiltarna kom in på det nya seklet.

Övriga textilier.

Andra textilier, som hört till heminredningen var brickhållare, oftast utstyrda med broderier, hyllremсор med korsstyngstext: "En plats till var sak och var sak på sin plats." Virkat underlag för toalettuppsättningen. Hemvävda linnehanddukar med grova blånor, som rev i skinet och var mycket omtyckta av manfolken. Virkade dammhanddukar, stoppade strykbräden, virkade vackert mönstrade grytlappar, utförda som julklappar av de halv-vuxna döttrarna, antimakassar till 1915, en paradhandduk med årtälet 1887 som prydnad över stället. Lamplöjor kom i bruk vid elljusets införande omkring 1910. Särskilda torkhanddukar för disken och längder av linne för inläggning av det finare bords-silvret", En tehuв för tekannen, broderad, vadderad och mor visade ibland en duk och en "gniesten" som hon i sin ungdom använt i stället för strykning av vitvaror. En nåldyna med samling av tygbitar som kallades för "stoppestedet" och en praktfull uppsättn.kakelugnsband.

6.

6.